

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder. — Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Drs R. H. Bremmer, Zwolle; Ds J. van Bruggen, Assen; Drs D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds L. Doekes, Hilversum; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Apeldoorn; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Haarlemmermeer; Mr Dr J. Meulink, Enschede; Drs H. M. Mulder, Kampen; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Utrecht; Ds J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Grootegast; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visé, Kampen; Ds C. Vonk, Schiedam; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen; voor medewerkers: rechtstreeks aan hen of aan de administratie.

Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V., Goes. Tel. 2424 — Postrek. Nummer 406040 ten name van „DE REFORMATIE“, GOES.

Abonn.: f 4.— per halfj., buitenl. f 10.— per jaar; losse nummers 20 cent, alles bij vooruitbetaling. Advertentiën: 20 cent per m.m.

INHOUD: Hoofdartikel: Fabius en de kerk. — Kerkelijk leven: „Richting“ en „beweging“, 3 slot. — Dr J. Ridderbos over Deuteronomium, 2 slot. — Over Sumatra. — Candidaats-examen. — En nu..... allemaal! A. D. 1776. — Theol. Hoogeschooldag 1951. — De fabel van „veel

veranderd“. — Ouderwetsch terreinen-sprookje. — Officieel. — Pol. en Soc. leven: Fabius over het verval der A. R. Partij. — Gedicht. — Aan een jongeren tijdgenoot: De macht van machtelozen. — Kerknieuws.

FABIUS en de KERK

HOOFDARTIKEL

„Hij vertoefde gaarne in aristocratische kringen“, zegt het verslag van Diepenhorst's rede. Indien dit al waar was en het verslag gelijk hebben zou, dan is er één uitzondering: de Zondagavond. Want reeds sinds vele jaren gaat de Gereformeerde „aristocratie“, als men daar ook professoren en politieke leidslieden toe rekenen moet, des Zondagavonds niet ter kerke. Dat acht men goed voor „ons Gereformeerde volk“. Maar Fabius achtte zichzelf niet te goed om met 's Heeren volk tweemaal op den rustdag samen te komen. Het zij er bij gezegd, dat hij een korten avonddienst op prijs stelde. Juist met het oog op „den minderen man“: „Voor vele dier“²⁷⁾ gezinnen is de Zondag schier de eenige dag, waarop het huiselijk leven zich rijker openbaren kan. Daarom is een zeer lange avondkerk als regel niet zonder bedenking. In vijftig minuten kan heel wat zaakrijks worden gezegd. Zoo kan een avonddienst tot vijf kwartier in het geheel — voor gebed en gezang blijft dan nog 25 minuten — worden beperkt en was voor het gezellig samenzijn ook met de jeugdiger kinderen nog voldoende tijd beschikbaar“²⁸⁾. Hoe het komt, dat sommige dominees „het einde maar niet vinden kunnen“ raadt hij tamelijk juist: „De lengte van een preek kan misschien eenige verontschuldiging vinden in den krap toegemeten tijd van voorbereiding“²⁹⁾.

Fabius ging niet alleen trouw ter kerk, maar hij sprak en schreef ook met eerbied over de bediening van het Woord Gods. Hoe hij de prediking ter harte nam moge blijken uit een opmerking, die hij vastknoopt aan Jakobus 4:3, over het „kwelijk bidden“. Hij zegt: „In een predikatie over dit woord sprak een leeraar over het gebed van de ouders om de bekeering hunner kinderen. Het kroost is zoo weerbarstig; het trekt naar den verkeerd kant; het is gestaag met den wensch der ouders in botsing. En zij bidden dagelijks, dat de Heere toch dat hart hunner kinderen veranderen mocht. Maar het schijnt niet verhoord te worden. O, ouders! zoo ging de dienaar voort, waarom vraagt gij die verandering van den Heere? Het is wellicht, omdat die kinderen u zooveel moeite veroorzaken. En niet wijl het u eene droefheid is, dat zij zich tegen den Heere verzetten en Hem verwerpen“³⁰⁾. Zoo had Fabius geleerd te luisteren naar de vermaning van den apostel: „Ontvaagt met zachtaardigheid het Woord, dat in u geplant wordt“. Jac. 1:21. Maar ook heeft hij terdege begrepen, dat deze zachtaardigheid een onderscheidend hooren naar de prediking geenszins uitsluit: „Het gaat niet aan dat een predikant de gemeente fopt, door haar te lokken met de aankondiging, dat hij voor den Zondag eene predikatie heeft, om haar, als zij in het net gevangen is, niet weder los te laten alvorens zij een uur of langer naar een leuterpraatje, nog wel over heilige dingen, geluisterd heeft of niet geluisterd“³¹⁾.

Professor Fabius was een door en door kerkelijk man. Trouw leefde hij met de gemeente des Heeren mede. Niet alleen diende hij haar meerdere jaren als ouderling, voor en na de Doleantie, maar hij wist zich ook schuldig zijn gaven gewillig en met vreugde ten nutte en ter zaligheid der andere lidmaten aan te wenden. Hoe hij in 1886 als een van de zeventig ouderlingen van de kerk te Amsterdam werd geschorst, vermeldde we reeds. Over de zaken der kerk heeft hij herhaaldelijk geschreven. Meer dan een geschrift is er opzettelijk aan gewijd. We noemen slechts zijn breedvoerige studie over het Hervormde Kerkbestuur: „Het Reglement van 1852“; „Het Eeuwgetij der Kerkhervorming“ (1917), „Kerkelijk Leven“ (1918). In dat van zijn andere geschriften komt hij er rechtstreeks of zijdelings op terug.

In zijn strijd tegen „de tweede hiërarchie“ trok hij de lijnen door van Groen van Prinsterer. En de strijd tegen die Hervormde synodocratie was voor hem met de Doleantie niet afgedaan. Telkens nog verhief hij tegen haar zijn stem. En hij wist wat hij deed. Dat was voor hem niet een berijden van intusschen geantiqueerde stokpaardjes, hij schreef er over tot verlevendiging van het historisch en verdieping van het kerkelijk besef onder een geslacht, dat niet zooals hijzelf den kerkelijken strijd had medegemaakt en doorleefd en dat dreigde weer in waakzaamheid te verslappen.

Daartoe schreef hij Het Eeuwgetij der Kerkhervorming. Een geschrift, dat heden ten dage bij de „oecumenische“ hoogconjunctuur alle aandacht verdient, al staat er ook een en ander in, dat tot tegenspraak noopt. Na 1944 en volgende jaren mogen wij Fabius' woord tot het onze maken: „Het oude, echt-christelijke beginsel der Kerk is toen met nieuwe levenskracht doorgebroken en heeft uitgedreven veel wat in strijd daarmee was binnengedrongen. Voorzeker wordt niet ontkend, dat de Heilige Geest door dien strijd tevens gegeven heeft verdieping van inzicht“³²⁾. In deze studie nam Fabius de pen op omdat hij ook in De Gereformeerde Kerken zag dreigen het gevaar van de onkerkelijke doling. En als voor onze dagen geschreven schijnen de woorden: „Er zijn juist in de vierde eeuw der Kerkhervorming zelfs vele geloovigen medegesleept door den alle Christendom bedreigenden onkerkelijken geest, zoo ligt onmiddellijk de dure plicht voor de hand om thans met kloekheid, in heiligen zin, tegenover die zoo verleidelijke doling op te komen; tegenover het smalen op belijdenissen en neerzien op kerkmuren, de hooge waardij, den rijken zegen, de onmisbaarheid van de Kerk, van de Kerk als instituut en openbaring van het lichaam van Christus, te stellen in het licht; tegenover wie de heilige waarheid van de eenheid der geloovigen misbruiken om het heilig instituut der Kerk terug te dringen en in zelfmisleiding dienstbaar zijn aan den geest der eeuw, die zoo hoopt te bereiken verslapping en

verdeeldheid der geloovigen ten bate van de kracht en de eenheid des ongeloofs“. En even verder: „De Kerken der Hervorming hebben de heilige roeping strijd voor haar beginsel te voeren. Ja, roeping is zelfs te flauwe toon. Waar die beginselen inderdaad niet dood zijn, maar leven, is strijd evenzeer eene vanzelfsheid als de werken niet kunnen ontbreken bij waarachtig geloof. Een strijd niet tegen personen, niet om te kwetsen, maar voor de Waarheid, om te genezen; ja uit kracht der hoogheilige bede: „Dat zij allen één zijn!“³³⁾.

Zoo schreef hij ook zijn brochure „Kerkelijk Leven“, verschenen in 1918. Hij schrijft daar o.a. naar aanleiding van het optreden van ds J. Netelenbos, die den 10en Juni 1917 was voorgegaan in een godsdienstoefening van het „(anti) Hervormde Genootschap“ te 's Gravenhage³⁴⁾, en diens daarna verschenen brochure „Dat zij allen één zijn“. Het optreden en de brochure van Netelenbos brachten de pennen in beweging. De Heraut trachtte reeds den 30en September 1917 de zaak in den doofpot te werken en schreef „dat naar haar oordeel, het publieke debat over deze onverklikkelijke historie (had) te eindigen! Immers had de kerkeraad te Middelburg de handeling haars leeraars afgekeurd en maatregelen genomen om herhaling van een dergelijk geval te voorkomen. Ook moest men geen klopjacht houden op een broeder, die te goeder trouw gefaald heeft“³⁵⁾.

Maar op deze poging van De Heraut (Prof. Dr H. H. Kuyper) om dit brandje te blusschen vat Fabius — en het loont de moeite, gezien ook de latere strijd-methode van dit blad, er goed nota van te nemen! — eerst recht vlam: „Dat laatste dunkt mij niet het minst bedenkelijk. Het bestrijden van dwalingen voorstellen als een strijd tegen personen, is bevorderlijk aan verderfelijken coteriegeest en brengt de waarheid in verdrukking. Voorts wordt eene dwaling niet minder gevaarlijk, indien zij te goeder trouw wordt aangehangen. En genoemde maatregel om herhaling van dergelijk optreden te voorkomen, is geen bewijs, dat ds N. reeds inzicht en onhoudbaarheid van zijn standpunt. Ja, al ware dit het geval, wat dan nog? Het gaat in dezen toch niet om dien predikant, maar om de dwaling, en daarvan zijn niet genezen allen, die haar aanhangen of tot haar overbuigen, al zoude ds N. zelve tot betere opvatting zijn gekomen“³⁶⁾.

In hooge mate is in onzen dusgenaamd „oecumenischen“ tijd actueel wat we lezen over de toenadering, die ds Netelenbos zeide te begeeren: „Ds N. wil „toenadering“ (blz. 7 en 26). Wat bedoelt hij daarmee? Beoogt hij toenadering van alle christelijke kerken? Toenadering van de Gereformeerde Kerken tot de Roomsche en de Luthersche Kerk, de Remonstrantsche Broederschap, de Sociëteit der Doopsgezinden? Dat de belijdenis der Gereformeerde Kerken haar eigenaardig karakter zou moeten verliezen, dat de geloovigen de leiding van den Heiligen Geest in de historische verheldering van inzicht zouden moeten prijsgeven, om in strijd met de vermaning des Apostels niet tot de volmaaktheid voort te varen, wat volgens hem het begin van afval is? Hebr. 6“³⁷⁾.

Hoe volgens Fabius „Kerkelijke hereeniging“ der Gereformeerden tot stand kan komen zegt hij als

²⁷⁾ t.a.p., pag. 141, 142.

²⁸⁾ De tituluur is van Fabius en komt in heel de brochure consequent terug. Hij wil er door aanduiden, dat het Genootschap ten onrechte den Hervormden, den Gereformeerden naam voert: het is een anti-Hervormd Genootschap!

²⁹⁾ Kerkelijk Leven, pag. 69.

³⁰⁾ Kerkelijk Leven, t.a.p.

³¹⁾ Kerkelijk Leven, pag. 73, 74.

³²⁾ Het Eeuwgetij der Kerkhervorming, Amsterdam, 1917, pag. 19.

²⁷⁾ Te weten: minder gegoede. G. V.

²⁸⁾ Huiskamer en keuken, pag. 83 en 84.

²⁹⁾ t.a.p.

³⁰⁾ Voortvaren, pag. 57, noot 1.

³¹⁾ Voortvaren, pag. 35.